

A lyoni nagybani zöldség-gyümölcs piac

Franciaországban az élelmiszer-kereskedelemben – és ezen belül elsősorban a mezőgazdasági termékek (zöldség, gyümölcs, tőkehús) – megkerülhetetlen szerepet töltenek be a nagybani piacok, amik jellemzően részben vagy egészben állami beruházással jöttek létre és a mai napig legalább részben állami irányítás alatt állnak. Ezek az úgynevezett MIN-ek (marché d'intéret national, azaz nemzeti érdeket képviselő nagybani piacok), amiket a francia állam azért hozott létre az ország minden régiójában, hogy a második világháború után lakosság élelmiszerrel való ellátásában szerepet játszó termékek kereskedelme egy-egy helyen koncentrálódjon és nem mellékesen ellenőrizni lehessen azt. Ma 16 ilyen működik, ezeket olyan gazdasági társaságok irányították-irányítják, amikben legalább 51%-os tulajdonrészrel bírnak az önkormányzatok. A MIN-jellegű nagybani piacok között legismertebb közülük mindenképpen a Párizs melletti, 240 hektáron elterülő Rungis (www.rungisinternational.com), ami a hatvanas évek végén költözött ki Párizs belvárosából (Les Halles) mai helyére, Orly mellé, miután sem bővülni, sem a szigorodó higiéniai és más

főltételeknek megfelelni nem tudott tovább eredeti helyén. Mivel a MIN elsődleges szerepe a nagykereskedők és a lakossági ellátást végző viszonteladók közötti árucserre lebonyolítása, ezért az ország többi nagyvárosában is kialakítottak hasonló nagybani piacokat, így Lyonban is, eredetileg Párizshoz hasonlóan szintén a belváros közelében. Ennek költözése is elkerülhetlenné vált a közelmúltban – az okok ugyanazok: megoldhatatlan bővítés, műszaki avulás, teljesíthetetlen higiéniai és környezetvédelmi

főltételek, valamint az ingatlanpiaci nyomás, ami egybeesett a városháza érdekeivel is. A piacot működtető SOGELY társaságban 51%-os részesedéssel bírt a lyoni agglomeráció alkotta önkormányzati tömörülés (Grand Lyon). Egy viszonylag hosszú, 1988-ban kezdődött folyamat eredményeként végül 2009-ben avatták föl hivatalosan is az agglomeráció Corbas nevű települése mellett az új nagybani piacot, aminek két alapvető sajátossága van a korábbi, 1961-ben létrehozott és 1966-ban MIN-minősítést kapott lyoni nagybanihoz és a többi MIN-hez képest: már nem rendelkezik MIN státussal, azaz a tulajdonviszonyok és működtetés tekintetében teljes egészében magántulajdonban van, és nincs tőkehús, virág, tejtermék, egyéb élelmiszer nagykereskedelem, csak zöldség és gyümölcs. További különbség, hogy az új piac esetében nem kell úgynevezett „referencia-zónáról” beszélni, ami azt jelenti, hogy nem kötelező a tevékenységet egy meghatározott, rendszerint a piacot körülvevő földrajzi területre korlátozni, hanem akár az ország egésze is lefedhető. Az új lyoni nagybani esetében ez azt jelenti, hogy noha a viszonteladók zöme továbbra is a Lyont övező megyékből érkezik, vannak sokkal távolabbról, így Ile-de-France-ból vagy Bretagne-ból érkezők is. Noha szervezetileg az új nagybani piacon valóban nincs más termék, csak zöldség és gyümölcs, az ezt **is** befogadó kilencven hektáros területen megvalósul egy komplex élelmiszeripari zóna azáltal, hogy különálló egységként ugyan, de megtalálható itt egy hús- és egy hal-nagykereskedelmi pólus, valamint egy, a vendéglátóipart kiszolgáló nagykereskedelmi egység is.

Az új piachoz az első parcellákat már 1988-ban megvásárolták, ám az érdemi fejlesztés csak azzal egy időben kezdődött, hogy a régi piac MIN-státusának megszüntetését 2003-ban kezdeményezték (ezt hivatalos jogszabállyal 2006-ban szentesítették), és megkezdődött a tevékenység fokozatos megszüntetése a Perrache-pályaudvartól nem messze található

területen. Az összesen 40 millió eurós befektetéssel fölépített új piacon működő nagykereskedőkkel az első szerződéseket 2007. decemberében kötötték meg, a hivatalos megnyitóra 2009. január 5-én került sor. A területen ma 35 ezer négyzetméternyi fedett terület van, ennek középpontjában a 21 nagykereskedőt befogadó két, egyenként 300 és 350 méter hosszú csarnok, valamint a 2600 négyzetméteres termelői pavilon található, a hűtőkamrák összes térfogata 150 ezer köbméter. A csarnokok teljes egészében a vállalkozások tulajdonában vannak, az egyes tulajdonosokat pedig egy

ügynevezett szabad szindikátusi egyesülés (*association syndicale libre*, ASL) fogja össze. Az ASL feladata, hogy biztosítsa a piac zavartalan működését, ideértve az ingatlanokat, a közlekedési utakat, a szelektív hulladékgyűjtőt, a vevők és szállítók be- és kiléptetését, az ügyfelek tájékoztatását, stb. Folyamatosan 400-450 alkalmazott dolgozik a piac területén, a balesetmentes közlekedést egy teljesen egyirányúsított közlekedés, míg az áru- és személyforgalom nyilvántartását egy nagyon komoly informatikai rendszer segíti. Teljesen új szemléletet és gyakorlatot vezettek be a hulladék-kezelés területén: a „szemetelő fizet” elv és a szelektív hulladékgyűjtés bevezetésével 2010-re nem csak 2515 tonnára sikerült csökkenteni a 2008-ban még 5890 tonnás szemétmennyiséget, de nagyon jelentősen csökkent a vegyes, nehezebben recikálható szemét mennyisége, 4416-ról 963 tonnára, ezzel 25%-ról 62%-ra nőtt a szelektíven gyűjtött hulladék aránya. Mindez azt eredményezte, hogy a régi nagybani piac évi 1,3 millió eurós éves hulladék-kezelési költsége is jelentősen csökkent, amiben valamelyest szerepe van annak is, hogy az új piac tevékenysége lényegesen szűkebb, csupán a zöldség- és gyümölcskereskedelmet fedi le.) Az idei év első nyolc hónapjában közel 500-500 tonna kartonpapírt és fa csomagolóanyagot, 115 tonna komposztálható anyagot, 8 tonna műanyagot és 1100 tonna vegyes, de nem veszélyes egyéb hulladékot gyűjtöttek össze. Csak az 500 tonna kartonpapír szelektív gyűjtése 1250 tonnányi erdőt kímélt meg, 10 tonnányi begyűjtött műanyag pedig 8 tonna föl nem használt kőolajat jelent. A fa csomagolóanyagot aprítják és energetikai célra hasznosítják vagy farostlemez készül belőle, míg a vegyes hulladékot az erre szakosodott hulladékkezelő központba szállítják, ahol újabb szelektálásnak vetik alá, hogy minden újrahasznosítható anyagot ki lehessen nyerni, a maradékot pedig elégetik.

A piac vezetése nagyon fontosnak tartja a maximális tisztaságot, ami a korábbi nagybanira egyáltalán nem volt jellemző, amit többek között a rágcásalók fölszaporodása is jelzett. Az új piacon minden alkalmazott, kereskedő és termelő számára kötelező magatartási kódexet vezettek be, aminek betartását szigorúan ellenőrzik, és megszegése esetén a piac belső szabályozása értelmében számottevő, 30-tól 300 euróig terjedő pénzbírságot szabhatnak ki. Az első hónapokban sajnálatos módon hetente többször is üléseznie kellett az esetenként magától értetődőnek tűnő (pl. higiénias) szabályok megsértését vizsgáló testület, ma már akár hónapokon keresztül nem kell ilyen kérdésekkel foglalkozni.

A piacon naponta mintegy 1200, egy évben összesen 300 ezer tonna áru fordul meg. A termékek átlagosan két napot töltenek a piacon, ezen belül a friss zöldség gyakran csak néhány órát, míg a hosszabb ideig eltartható gyümölcsök, főleg a citrusfélék akár négy napot is. Az áru származási helye szerint 44% francia, 20% spanyol, 8% olasz, 4% egyéb EU, 4% Észak-Afrika, míg a fennmaradó 20% jelenti a világ többi részét.

A piac sajátos szegmensét jelenti a termelői csarnok, ahol egyszerre nyolcvan, elsősorban Lyon közvetlen közeléből és a környező megyékből érkező értékesítheti az évszakra jellemző termékeket. Ellentétben a Rungis-en működő termelői csarnokkal, ahol a termelők alkotta szindikátus bérlő, itt minden gazdálkodó tulajdonos a csarnokban, amihez egyszeri belépési díjat kell fizetni, a későbbiekben pedig természetesen fizetni kell a csarnok működtetési költségeiből a tulajdonrész alapján eső részt. A tulajdonszerzés „alapegysége” egy 16 négyzetméteres blokk, az egészen kis termelők esetében megosztható, azaz több gazda társulhat egy egység megvásárlására, míg az egészen nagy gazdálkodók akár két egységet is megvehetnek. Az agrárkamara is segített a termelői csarnok „megtöltésében” azzal, hogy tizenegy egységet megvásárolt és bérbe adott azoknak, akiket érdekelt a lehetőség, de nem tudták előteremteni a vételárat. Mivel a csarnok működtetésében való részvétel valójában nem profilkja a kamarának, a piac „bejáratódásával” fokozatosan kivonul a csarnokból oly módon, hogy értékesíti a helyeket a jelenleg bérlő (vagy más) gazdáknak. A gazdák szerint a Perrache mellőli kiköltözéssel sajnálatos módon – de remélhetőleg csak átmenetileg – eltűntek a komoly vásárlói réteget jelentő vendéglátósok, akiknek talán messze került a várostól a nagybani, így egyelőre más megoldást kerestek a vendéglői konyhák zöldséggel, gyümölcscsel történő ellátásához.

A magántulajdonban működő piacok között tartják számon a Perpignan-ban található Saint Charles nagybani piacot is, ami valójában egy egészen más rendszert jelent, mivel ott történik meg az Ibériai-félsziget és Észak-Afrika felől jövő áru érdemi beléptetése az európai piacra és elosztása, azaz elsősorban importról beszélhetünk, nem pedig klasszikus nagybani értékesítésről (www.saintcharlesinternational.com).

Somogyi Norbert, Párizs